

Šy-li spěwał,
Pitnje džělat,
Strowja cze
Šwójbnj statot,
A twój šwjatot
Šradny je.

Sa staw špróznj
Najoj móznj
Lubosč ma;
Bóh pať šwěrnj
Pšes špať měrnj
Čerštwosč da.

Njeh ty špěwałš,
Šwěrnje džělaš
Wšědne dny;
Džen pať šwjatj,
Dufchi datj,
Wotpoczj ty.

S njebjeh mana
Njeh czi kmana
Žiwosč je;
Žiwa woda,
Kiž Bóh poda,
Wofšerw cze!

F.

Šerbske njedželske łopjena.

Wudawa šo kóždu šobotu w Šmolerjez knižicizšcerńi w Budyšcinje a je tam ša šchwórtlětnu pšedplatu 40 np. dostacž.

Cantate.

1. Pětra 1, 9.

Rónž wascheje wěry, — dušchow šbóžnosč.

Čerpicž, něšto wutracž, tajkele něšto dyrbi cžłowjet wšědnje šam na šebi šhonicž. Wosmu šebi šwoje lube šwjate pišmo do ruki a pócžnu šebi w nim wot špoczatka hacž na kónž wšě štrony pšeńcž a šebi wšěch wobhladacž, wo kotrychž šo nam tam powjeda; njenamakam w nim štoro nikoho, kiž budžišce ženje njetrjebať šwój kšičiž njescž. Šwjate žiwjenje a pódla wšelaka šrudoba, woboje je š cžłowjetom tať dołho šjenocžene, dońž wón pšed tymi šamymi duržemi njesteji, š kotrymiž mohť do wěcžnosčje wuńcž.

Šwjaty Pětr wě nam tež něšto wo tym se šwojeho šhonjenja powjedžicž. Wle runje tehdy, jako mějesche Pětr šwój kšičiž njescž, je wón šhonit, ššto Bóh š tajkim šwojim kšičižom šechze, a tajki ma cžłowjet se wšeho teho šwój wužitk.

Šechzeli macž, šo dyrbjalo jejne malo džěcžo k njej kšwatajo pšiběžecž, poťaje jemu wona něšto rjane blyškotate, wojerški wšchšchi pať na wójuje šwojim wojerškim lubi, šo chze jim, jeli mužnje wojuja, šo bėdža a dobudža, cžestne wušnamjenjenje dacž. Runje takle šwjaty Pětr nam kšchescžijanam jako wojeršam w našeho Šnješowej kšlužbje, lubi, šo junu žiwu kónu (to rěka: wěcžne žiwjenje) doštanjenje, kotruž šebi woczakamy, hdyž šmějemy wšcho šwoje cžerpjenje tu na šemi pšětrate. Šlej, to je krašny dar, ša tajkiž mamy šo našchemu Šnješej džakowacž, tajkiž je nam wón se

šwojim cžerpjenjom a se šwojej šmjercžu, kaž se šwojim horjestanjenjom dobyť. Tónle dar a tole rjane kubło nihdy ženje njesańdže kaž te šemške kubla wšchě do wšchitka; pšchetož te tu ša druhich na šemi šawošanu, hdyž šo ty šwoju putnišku draštu wušlecžesch. Šemške kubla šu hušto š hrěchom woplustane, tole kubło pať niz. Wone czi tež njewjadnje, kaž rjane šemške kwětki, a žadyn wichor czi jo njepolemi, kaž šo tu hušto někomu šeńdže, kiž je šwoju nadžiju na něšto štajit a šwoju wutrobu na něšto powišnyť, šštož šo jemu potom podlemi. Našche krašne kubło je šbóžnosč w njebjehach, tajki měr a pokoj, tajkiž nihto njeshubi, njeshodne wjekele, tajkež je nam našch šbóžnik se šwojim cžerpjenjom, wumrjecžom, š horjestanjenjom a se šwojim šwětowodženjom wudobyť.

Našch lubj wšchšchi měšchit pať tole kubło ša naš dotal pšchi šebi kšowa, se šwojim šłowom naš napomina, nam šam poťaje, kajzy dyrbjeli tu žiwi bycž, naš pošylnja, šo mohli we wšchej šrudobje šo šami šapřecž a šylni šawoštacž.

Nichtó wojerški žanu kónu njedostanje, kšiba šo bė šo mužnje bėdžit a dobyť. Najprjedy dyrbi něšto wumrjecž, potom haťle móže něšto drugi ša nim herbowacž. We tebi pať dyrbi přeni twój štary hrěšny cžłowjet wšchón wumrjecž, potom haťle budžesch šam kšmany, šwoje wěcžne žiwjenje dostacž. W tamnym měšče horka na njeju, kiž ma šwoje hašy, w nim Bóh nicžo šapřošchene, šamasane, njecžiste njecžerpi, — wšcho njecžiste dyrbi š tebe priecž šo mohla šo czi twója wěra kaž cžiste škoto šwecžicž. Kaž škótnik šwoje škoto šeschtrje, šo by šebi jo wucžišcžit,

taf naß naßch Anjes i plómjenjom žwojeje srudobny a tyschenja wuczisćzi. Duż wostań czichi pschi wšchēm žwojim czěrpienju. Njemóžešch pať skoro wjazny wutracz, pohlehn žo twojemu sbóznikej na klin. Tyschi cze wón hórje a hórje, tehdy dži a klapaj žo wo jeho durje a ty směješch žwoje wumóženje. Čzafaj khwilu na njeho. Wón cze wěšće póndže pošylnič.

Luby Anježe, scziń naß swólniwych, so móhli žwój kšchiz ja tobu njescz, a pschi tebi wutracz. Sacžer i naß wšchē morkotanje a wšchē czelne napscheczimjenje. Stup žo nam psched wocz i twojej scžerpnoscju a twojim žwojatym czěrpienjom, so móhli wot tebe nawuknycz scžerpliw i wostacz, pošylnjenje dostacz a žwój mēr wobkhowacz.

Boža krašnosć.

Rhodzjach i nalēcjom po semi
Teho puchu wohladacz,
Wukhwalach ju i khěrluschemi,
Chznych žo na nej sadowacz:
Ale krašnišchi žy, Božo! —
Běšche moje wusnacze,
Najwyschšche žy moje sbožo,
Khěrlusch mój a wjebele!

Čzoptnych krajow wjetšchu krašnosć
Duch mi staji psched wocz i,
Kajta hagle barbow jašnosć
Ze tam a žwět jaronski:
Ale krašnišchi hacž skutki
Ze jich wulki stworiczel,
Wón wsmi khwalbu, wón žamlutki,
Semu duscha wopor scžel.

Narodniščeža žórkow, rětow —
Hory, doły pschecoczach,
Ssěrbach tam žrjedž butow, schmrětom
Čžisty duch a womłodzjach:
Ale krašnišcha je ruka,
Kotraž to wšcho natwari,
Ze to wotscžěń jeno buka.
Borno Božej krašnosćzi.

Morjo schumicz žlyšchach w duchu,
Hróšby ma a potajnstwa;
Klakn žo! Klinejšche mi w wuchu,
Kajta mōz to wulkotna:
Ale krašnišche je mjeno
Teho, kiž knjes morja je.
Masch strach psched nim? pošl'chaj jeno,
Lubosć wón žo mjenuje.

Pohladach na krašne, mōzne
Bože džiwny i wjecžora,
Widžach hwěsdne njebo nōzne —
A hlōb we mni jawoła:
Dijchcze krašnišchi je teho
Trón, kiž knježi nad nimi —
Wacžka procha podžlōncžneho!
Wón ma stol tež we tebi.

Kak tam budža hagle krašne
Bydla našchej sbóznoscze!
Ma žwět rjeńšche něšchto czašne,
Kiž wón pscheddom njebja je? —
Ze pať přeni dom taf rjany,
A rjeńšchemu žo narodžu —
A tamnym honam powołany
Kad žo jednam se žmjercžu!

Tež žmilny Samaritiški.

Wulkotny je skutk wšchědneho wojaka i Měza. To běšche psched něšchto lětami, jako w prošdnji našymje tón wojak po hařach města Měza khodžesche. Duż wuhlada i stolpej pschilehne-
neho hólza w rostorhanej drafcze něhdže 9 abo 10 lět stareho, kotryž běšche wot symy wšchōn prosty. Połny žobuželnosće pošficz i wbohemu džěscju žobu hicž; wón chznych jeho do čzopleje jstwy domjesč a jemu jěscž a picž dacž. Hdyž tam pschindže, woprascha žo ja wobstejnoscžemi teho džěscža a žoni, so je hižo dołho žyrotka a so žo psches prošchěrštivo a psches druge niž cžiscže prawe žrědki sežiwi, wožebje pať, so wo Bohu a wěryje ani najmjeńšche njewjedžesche.

Duž žo wojak roškudži, wopuschčzenej žyrotky nan byčž. Wón hospoju prošchěsche, teho hólza na nōz škhowacz, na drugi džen chznych wón rano jašo pschincž a žo ja druhim praschecz. Ale na drugi džen njeběšche hólz nihdže namafacz, wón běšche cžetnyl. Wulžny srudny bēžesche wojak psche wšchē hařy města, jo by hólza jašo namafal. Dołho wón podarmo pytašche a pschezo wjetšcha bu jeho bolosć. Na dobo wuhlada maleho cžetnježa. „D derje so mam tebe jašo,“ jemu napscheczivo wolašche, „nětko pať tebe wjazny njepuschczu“. A kaž jara žo hólz najpriedy wobarašche, wón jeho ja ruku wša a do wustawa ja sanjerodžene džěczi domjedže, kotryž běšche hižo lěta dołho njestōncžnje wjele dobreho skutkował. Hdyž tam pschindže, da žo i direktorej wustawa domjesč, jemu wo tym hólzu powjedasche a jeho wutrobnje prošchěsche, so by jeho pschijať.

Ale wustaw běšche žyle wobžadženy a i temu, praji direktor, dyrhješche hólz wožebitu wuczbu mēcz, dokelž žo žwojeho žyleho sanjerodženja dla i tym druhim pschidacz njemóžesche. „Mō, dha wostajcže jeho tola i namjeńšcha tu nōz jow; ja wam žlubju jutsje jašo pschincž, abo —“ wón to njewupraji, pschetož na dobo běšche wotmžhlenje w nim wotuczilo, kotrož chznych hišchcže tón wjecžor do skutka stajicž. Direktor po jeho proštwje cžinjěsche. Kak jara pať žo džiwasche, jako jemu wojak na druge ranje 800 frankow pschepoda i tymi žłowami: „Ja prošchu waš, te pjenješ wšacz a hólza we wustawje škhowacz. Wšmicže směrom pjenješ, pschetož ja žym je na spravne wašchne dostal. Požlu-
chajcže, taf žym i nim pschischol. S dženknišchim dnjom je moja wojeřka žlužba i kōnjej a ja mōžach žo dženska do mojeje domijny wrócžicž. Dokelž pať mōžu žwobodnje skutkowacz, žym žo i nowa ja wojeřtu žlužbu pschistajecz dal, so bych i tymi pschistajěńskimi pjenješami woczehjenje a wuczbu teje žyrotky ja-
placžicž mōhl.“ — Direktor i wjebełosczu žylsy plakašche, hdyž wo žmilnoiczi tuteho wojaka žlyjšesche.

Stawisny rekruty i lěta 1813.

(Po franžowskim piša —ó—)

(Potracžowanje).

Ležachmy w wšchěch wjetšchich domach a mējachmy nimale kōždy džen howjase a žwinjaze mjašo abo polcz. Burški khlēb běšche jara dobry a wino teho runja. Někotři wot naß pať, kiž chznych na tajke wašchne knjesow hracž, rēcžachu, kaž so by wšchitko jara hubjene bylo. Ale žo mylachu, pschetož žlyšchach mēšchcžanow po němskim prajicž:

„Nježbu doma ničžo druge hacž prošchěrjo! Hdy by jich něchtō w Franžowskej wopytal, by w jich šchalupach žame žuche bėrny dostal!“

A w tym mējachmy prawje; žym husto spōsnať, so, šchtōž je pola zushch jara kōšchcži, je doma khudy rawž!

S krotka, ja ja moju wožobu bēch jara spokojom. Ležach i dwēmaj rekrutomaj pola wjeřneho pōstneho mišchtra, kotremuž bēchu jědni wšchitke konje přjecž wšali. To žo jemu, wē žo, njeje spodobalo, ale wón ničžo njeprajěsche, ale kurjěsche wot ranja hacž do wjecžora ja khachlemi žwoju trubku. Žeho žona běšche wulka a žylna a jeho dvě džowžny jara rjanej. Ze žo naß bojachu a roščžefachu, hdyž žo i exeržerowanja abo se stražowanja wrócžichmy.

Na šchtwōrthym dnju wokolo wjecžora, jako bēchmy runje powjecžerjeli, pschindže wokolo žednich schēdžiwž i bēlej hlōwu a i cžěscžownym woblicžom i nam. Naß postrowiwšchi prajěsche wón po němskim i pōstnemu mišchtrej:

„To žu nowi rekrucža?“

„Žaj knježe“, pōstny mišchtr wotmolwi. „Tutych ludži czaš

živjenja njemotbudžemy. Najradšcho bych wšchitkich hromadže sajědojczil!“

„Ja ho na to směrom wobrocžich a prajach:

„Košymju němžy . . . Njeprajče po tajim tajke wězy.“

„Edma běšche póstny mišchr moje słowa sašlyšchal, dha jemu pschi kamym dolha trubka i ruki padže.

„Wy seže jara njejedźblimy i waschimi rěczemi, knjes póstny mišchrje!“ prajesche schědžiwz. „Womyšlcže bebi, sčto by ho stalo, hdy by waš něchtó drubi hacž tutón mlodženz srosuil.“

„Ach to běšche jenož tajke prajidmo“, snapšhecžiw póstny mišchr. „Sčto bebi chzeczje? Sdyž cžlowjetej wšchitko wosnu, hdyž ho cžlowjel lěta dolho wobkranje, na kónzu wjazy njewě, sčto šmč prajicz a rěczy hluposczje.

Schědžiwz, kiž ničtó drubi njeběšche hacž wješny duchowny, mje na to postrowi prajizy:

„Mój knježe, wy seže nadobny muž! Budžče pschewědčeny, jo knjes póstny mišchr njemóže nikomu žaneje schiwdy czinicž, tež niz šwojemu njepšhecželej.“

„To wam wěrju, mój knježe, hewał tež njebych jeho kolbasiki jědł!“

Pschi tutych słowach ho póstny mišchr, šwojej schěrotej ruzy na brjuch kladžo wótšje wušmja a sawoła:

„Njebych nihdy wěrł, jo budže mje něhdy Franzowja i šmječu pohnučž.“

Mojej towarškej woteńdžeschtaj, dofelž dyrbjeschtaj na stražu. Sa wostach šam. Nětko džěšche póstny mišchr po bleschu stareho wina, šydný ho sa blido a chyziche ju so mnu wupicz, sčtož jara rady cžinjach. A wot tuteho dnja šem mējachu tucži ludžo jara wjele doměry te mni. Na kóždym wječoru šedžachmy wokolo kachlow a šebi powjedachmy. Tež farať a mlode holzy pschindžechu pschipošluchacz. Mějeschtej wobej žolte wlošy a módrej woczki, jena běšche wóšomnacže lět stara, druha šnano dwazycži. Běschtej po mojim šdacžu na šhatržintu podobnej, sčtož mi wutrobu jimasche.

Wjedžeschtej, so mam doma njewjestu a teho dla jimaj žel cžinjach.

Póstny mišchr jara na Franzowšow škoržesche a knjes farať prajesche, so je to štaženy narod a teho dla budže ho tež žyly němški lud pschecžiw nam šbėhnyčž.

„W přenim cžafu“, wón te mni prajesche, „rěczeschče wy i nami wo šwobodže a my to radži šlyšchachmy a modlachmy ho radšcho sa wasche wóško hacž sa pruišeho krala a awštrijšeho kěžora. Wy seže wójnu i naschimi wojakami wjedli, ale niz i nami, wy seže sa myšle wojowali, kiž bėchu wulke a nadobne, a teho dla njebėchu narody waschi njepšhecželjo ale jenož jich knježa, Dženša je to wšchitko hinał, žyła Němcžina budže marschėrowacz. žyła mlodžina ho posbėhuje a my, niz Franzowška, budžemy wojowacz sa šwobodu a prawdu! Sčtož w mjenje tutych myšlow rěczy, je pschezo tón šylnišchi, dofelž ma jenož njekšmanitow wšchitkich krajow pschecžiw bebi, sa šebje pak mlodžina, šhróblocz a pschichod. Dolho seže to wšchitko sa šebje mēli, ale wy jo nješcže wjazy chzylł mēcz. Sa ho na tón cžaf dopomnju, hdyž waschi generaloj jo šwobodu wojowachu, tehdy woni w bróžnjach špachu, na šlómje, kaž wšchėdni wojazy, to pak bėchu tehdy wulzy mužoj! Dženša pak trjebaju woni pólštrowane meble a ho bóle hordža hacž našchi pjenježnyž. To pschindže i teho, dofelž je nětko wójna rjemješništw, kiž bėšche přjedy wopor, wumjėštw, lubocz. Nětko pak chzemy my wo šwobodže wo wótžnym kraju rěczecz, a teho dla šebi ja myšlu, so budžeczje wy w tutej wójnje pschehracž. Wšchitzy šdžėlani ludžo, wot jenotliweho študenty, hacž i wucženemu profesorej bohošłowštw budža pschecžiw wam marschėrowacz. Wy macže drje na waschim cžole najwjetšeho nawjedowarja žyłego šwėta, my pak mamy sa nami wēcžnu prawdoscz. Wy šebi myšlicže jo macže Šakšich, Šaworšich a druhich sa waš, — ale ho mylicže: džēcži stareje Němškeje derje wjedža, so je to hrėch a najwjetšcha hańba pschecžiw šwojim bratram wojowacz. Njech ho kraloj štowaršcha, ludy budža štajnje waschi njepšhecželjo. Woni budža šwoju krej a šwój kraj šchitacz. Wšchitzy budža waš nadpadnyčž. Ludžo šrosymja, so wužit kralow dawno njeje tež wužit luda.“

Takle duchowny i šhutnosczu rěczesche. Tehdy jeho rěczy doscz njerosymjach a šebi myšlach: Šłowa šu šłowa a tež šělbnne wutšele šu šělbnne wutšele. Sdyž w bitwje jenož naš študentow a profesorow bohošłowštw trjebaja, potom hižo wšchitko pónđže. A sčtož to druhe nastupa, tych Šaworšich a Šakšich budže hižo

dišciplina wotdžeržecz. so njewotpadnu, kotraž naš Franzowšow hnucz i ho bicž, hacž runje ho nam to njespodoba. Njepošlucha wojak korporalej, korporal šeržantej a tak dale hacž horje i marschalej, kiž cžini, sčtož kěžor chze? Widžu, so farať ženje šlužil njeje, hewał by wón wjedžał, so njeje ideja ničto, ale pschikasnja wšchitko. Ale njecham jemu napšhecžiw rěczecz, hewał mi póstny mišchr žaneje blesche wina wjazy njepšchinješy. Njech šebi myšlitaj, sčtož chzetaj, ja šebi jenož pschaju, so na nětko druheho njetrechu, hacž na theologow.

Pschi tajkich rěczach dostach nadobo 27. mēřa rano pschikasnju wotpuczowacz. Mój bataillon nozowasche přeni křocz w Šauterbachu, drubi křocz we wšy Šeu-Kirchen. Marschėrowachmy pólšochi. Bėch marschėrowanje dospolnje šwufnył. Njeczujach i žyła wjazy moje pólšta patronow, mój torništ moju šělbu na ramjenju — haj ani njewjedžach, hacž hišcže kłazam.

Wy njebėchmy šami duzy po puczju, wšchitko marschėrowasche a ho hibasche. Trjechichmy žyłe polki, wotdžele jėdných, kanony, pólwrowe cžahi. A to wšchitko cžehujesche do Šurfurta, kaž po wulkim deschczju tyšazy malých rěcztow je wšchitkich štron do wulkeje rėki šhwataju.

Mašchi šeržantoj jo mješ šobu prajachu: „Wy ho bližimy . . . wěz je štraschna.“ A my šebi myšlachmy: „Cžim lėpje! Tucz i Šrušoj jo na tym wina so šu naš do wojakow wšali, hdy bychu směrom wštali, bychmy hišcže doma byli!“

Tuta myšl naš rošhorjesche.

A potom namšach wšchudžom ludži, kiž ho radži bija. Šlipšl a Šebedej njerěczach wo ničim druhim, hacž fak chzyschtaj i Šrušakami wojowacz a cži drušy cžinjachu tež tak, kaž bychu ho na to wješelili; nochzychu sa bojasnych placžicž.

(Šofracžowanje.)

Mačšerna lubocz.

Šako ho w Šaliforništej pytanje sa šlotom šapoczja, wopušcž i mlody muž šwoju mandželšu a šwojeho maleho šynka a šhwatšche do tamnje krajiny; wón šlubi, so budže, jeli so ho jemu derje pónđže, pišacz a pjenješ pólšacz, so byšchtaj wonaj sa nim pschischłoj. Žona cžakasche a cžakasche, ale ani list ani pjenješ njepšchindžechu; pschetož jemu ho tak njecžinjesche, kaž bėšche šebi w šwojej lačnoscz i sa pjenješami nadžał. Škóncžnje pak to žadanje dónđže. Žona šebi w Šew-Yorku jėdnu šhartu kupi a puczowanje na kóžki nastupi.

Duzy po puczju nasta na dobo wołanza: Woheń, woheń! Wodu plumpachu a do wohnja šylachu, ale pschi wšchėm próžowanju ho dale rošchėrjesche. Na kóžki bėšche pólwrowy šklad; hdyž budžishe woheń tam dšchol, njebudžishe mohł žadny cžlowjel žimy wostacz. Cžolmy ho do wody pušcžichu, najšylnišchi i šhwatškom do nich škoczichu a cžolmy bėchu hnydom polne; nětotš pak dyrbjachu polni šadwėlowanja na kóžki wostacz, mješ nimi tež macž je šwojim šynkom. Šedny cžolm po druhim wotjėdže; jako ho pólšedni hibasche, wołasche wona i wutrobu šamazym hłoškom: Mějczje tola šmilnoscz jo mnu a i mojim džěczom!“ „Nėwėrno“, bėšche wotmolwenje. Wona pak dale prošesche. Duž posbėže ho hłoš: „Šsnano mohli tola ho šwažicž.“ „Nė, ně“, drušy wołachu. „Šenu wošobu mohli škóncžnje hišcže šobu wšacz“, prajachu drušy. „Derje, jedny móže pschicž, ale jenož jedny.“

Macž šwoje džēcžo i wutrobje cžišcžesche, jo wokošcha, potom jo dele da a praji:

„Mój šyno, hdyž ty i šwojemu nanaj pschindžesč, rjekł jemu, so šym ja sa tebe wumrjela.“ Cžolm ho wotwješy bóršy po tym kóž rošbuchny a šwėrna macžerna wutroba wjazy njekšapasche. Tajka wutrobna, ho woprowaza lubocz, kotraž je hotowa živjenje wostajicz, — to je to, sčtož šwėt džėnšnišchi džėn trjeba.

Něšto wo Mohamedu a jeho wuczbye.

Sdyž ho šchescžanštw w nawjecžornej Šuropje kěšfe a daloko rošchėriło a wobkrcžilo, jemu w narašchich krajach nowy štraschny njepšhecžel nasta: Mohamed je šwojej wuczbu.

Mohamed narodži ho w lėcže 571 a hižo šahe šwojej šaršchej šhubi. Š jeho mlodosczje je nam hewał malo šnate, šhiba to, sčtož šu posdžišcho mnohe powjescže a bajki pschidale. Mohamed bu pschepuz a woženi ho w šwojim pječž a dwazhtym lėcže i bohatej wudowu Šadidžu, pola kotrejež bė sa pschepuškeho pomocnika byl.

Prënje „šewjenje“ mješče Mohamed w lécze 609. Runjež s woprédka sam do nich njewěrjesche, je sa hōle wumyšlene wězŷ mējo, wobrécza jeho wošebje jeho mandželsta k temu.

W foranje* je nimale wscho, sčtož je Mohamed wučil, napišane; duž je koran Turkam to, sčtož nam biblija. Zŷla tale kniha je na sto a sčtyrnacze „šuraw“, to je: něhdze „štawow“, roszđelena a wopschija bješe wscheho porjadka wučby a šewjenja, šakonje a postajenja, modlitwy a špewy, přédowanja a powjedanczka. Tónle zŷly wobšah je s Mohamedowych pošlednich dwazhyczi lēt. Runjež je šo potajkim nimale wscho napišane šđzeržalo, šo tola pišezno a wschudze wēšcze wušlédzicž njehodži, sčto je po prawom profeta sam wučil; pišetož napišal wón sam ani pišmika njeje, ale je to wscho jeho našlédnik kalifa Abu-Bekr (632—634) šesbēracž a šestajecž dač a šo je tón něšchtožkuli pišemēnič, šo šterje hodži, hacž niž.

W Arabiskej bē drje hižo šahe šchešczanstwo šnate, ale pošđišcho pschedobu šo šašo pohanstwo a tež židow bē tam wjele. Mohamed chzŷiche, kaž nětotši je wschēm prawom mēnja, wēru do jenicžkeho Boha, kotruž bēchu jeho wótzwojo wušnawali, ponowicž.

Teho dla rēfa tež prēnja šakladna šada zŷleho nabožništwā: „Šenož jedny Bōh je a Mohamed je jeho profet.“ W šwŷjatej Trojizy ani rēcze njeje. Mōjšaš a Šhrystuš drje štaj jemu wulkaj profetaj, ale wón sam je pišes njeju. Špodžiwny narod našcheho šbōžnika, jeho džiwy a do njebjes špicze pschidawa, ale šo by Šhrystuš je šwojej šmjerczu na šchizju naš wumožil, wo tym jemu ničšo wēdomne njeje, dokelž šo šebje šameho ša šrijedziczerja mjes Bohom a hrēšnikami wudawasche. Dale wēri Mohamed do dobrych a šlych jandželow, do horjestacža mjaša (czēla) a šudneho dnja. Tež ma njebješa a helu, tola — sčtož je wošebje politišy wažna wēz — knježi nad zŷlym człowjecžim žiwjenjom naššurawišchi a naškrucžišchi wošud (šatum), tak šo je kōždemu hižo pschi narodže postajene, sčto budže šle abo dobre škutkowacž, hacž tak abo hinač šemrje, hacž do njebjeskeho raja abo do hele pschidže.

Dobre škutki šu wschē, tak rjez, šwontowne, runjež jich mašo njeje. Tak dŷrbi kōždy Turka** pječ rafow wob džen, hladajo na tu štronu, hdžež je arabiske město Mekka, šo modlicž, hušto a kručze šo pošcicž, jašmožnu dawacž, ša zŷle žiwjenje s najmjeišcha jumu do Mekki pučzowacž, piatč šo, kaž pola naš njedžela a pola židow šobota, šwjeczi. Najwubjernišchi počink a naššwjeczišcha winowatosč pač je, šo wschēch njepšhecželow abo njewērinych hanja a s wōhnjom a mjeczom pschēšczēhaja, doniž šo njenašajaja a jich wēru njepšchowošmu. Tež je jim šakajane, šo nješmēdža wina picž. Zŷly mēšaz „ramadan“ je k pošczenju postajeny, škōnz tehōle pošta je šwjedžen „bešram“ a druhi tajki bešram bē k wopomnjeczu na Abrahamowy wopor.

To šu s kōtka najwažnišche wučby Mohamedowe. Šsnadno kōždy widži, šo tale wučba ničšo czisče noweho nima, šo je po prawom jeno s pohanskich myšlicžkow (wošud), je židowskich kručow a wošebje s mnohich šchešczanškich wēruošczow šlēpjena mēščenja.

Sčtož Mohamedowy šarakter nastupa, šu nahladny jara wschelake. Nětotši mēnja, šo bē jebač, druhy, šo bē sam šjebany. Najšprawnišcho drje je, šo mamy jeho ša woboje. Mohamed mējesche mjes šamny Arabami, kōšiz šu hižo hewač jara nadaczi a wošebje bašnišy wuhotowani, jara wulku a žiwu šantasiju, kotraž je jeho najšterje jebala, tak šo mējesche to, sčtož šo jemu jenož šdache, ša czistu wēruošcz. Šo jeho šlowach drje je jemu jandžel Gabriel bōjšte šewjenja šđželowač, po jeho šlowach je Bōh sam s nim w njebjesach rēčal, ale to jemu hižo rojenkojo wēricž njehachu, ale chzŷchu jeho škōnzowacž. Mohamed pač jim w lécze 622 s Mekki do Mediny czekny a po tymle lécze licža mohamedanojo hišcže dženša šwōj czah, kaž my po Šhrystušu. Šo jeho roškasu bēchu jeho wēriwi hižo dwanacze nawjednikow wušwolili, kōšiz wschitzu pod nim štejachu w duchowinych wēzach tak derje kaž w šwētnych. Bē po tajkim woboje, wulki mēšchnič a kral.

* Arabiske šlowo koran wošnamjenja to, sčtož dŷrbi šo czitacž; pschir. „ščenje“, po prawom „czčenje“, to je: czitanje, lectio, wot „czitacž“.

** Kōšiz do Mohamedoweje wučby wēria, rēfaja mohamedanojo abo mošlemitojo, a dokelž nimale wschitzu Turkojo do nich šluscheja, tež Turkojo šami šebi prawowērivi rēfaja. Ššlam, t. j. pošcžijenje (Bohu) rēfa jich wēra.

Najšrijedy wschaf bē jeho horška ludu maša a njenahladna, ale wōn jich s wobrotnym šlowom a rjanymi šlubami šahoricž wjedzesche, a duž šo šta, šo šebi ša kōtka czah zŷlu Arabišku pošcžiny, šamo město Mekka do jeho rukow padže. Mētš poruczi, šo dŷrbja wschitzu pohanjō w Arabiskej ša sčtyri mēšazy šo pschibōjštwā wotrjez; sčtož njeje šo ša tōu czah hišcže našašal, ma wēstu šmjercž.

S tym pač, šo mējesche Mohamed hnydom je špočatka telko šboža, bywasche džen a hordžišchi a mējesche myšle, šebi zŷly šwēt pošcžijnyč. Šsam drje to njedokonja, ale našlédnižy, Šalifojo mjenowani, roššchērichu šwoje knjejštwō tak, šo šrijedž wošmeho lētštotka wot Šndišeje hacž do Šchpanškeje, wot Šawšastich horow hacž hluboko do afriškich pušczinow šahasche.

Lēta 632 Mohamed šemrje. Mēšajka židowka, kotrejež bratr bē w duellu s Ali-jom, Mohamedowym pschēczelom, žiwjenje pschibadžil, chzŷiche šo ša to wjeczicž. Duž jemu s jedom šawda, šebi myšlo: je-li šo je profeta, to šam špōšnaje, je-li pač je naš šjebač, chzu šwēt wot njeho wušwobodžicž. —

Dženša drje šmy štrach a bojšoč psched mohamedanami šhubili, ale njeje hišcže jara dolho, šo zŷla Šuropa psched nimi dŷrkotasche. Š šo mējesche jom jich nabožništwō wjele wliwa, sčto chzŷl nad tym dwēlowacž?

Koran lubi tym, kōšiz na wōjnu czahnu, njebješki raj. Šich „šuna“, t. j. sčtož w foranje napišane njeje, praji n. psch.: „Lēpje je šwjatu wōjnu wjesč, hacž 70 lēt doma šo modlicž.“ „Šunu na wōjnu hič, je lēpje, hacž 50 pobožnych pučzowanjom.“ „Šparadis je pod šczēnom mjeczow.“

Tola tež mošlemitojo dolho pschesjeni njewostachu. Šeni wēryachu do šuny, druhy ju šacžijnychu a tak nastachu wošebje Šsumnitojo a Šchitojo; s něczijšchich mohamedanow šu Turkojo, Šsumnitojo, Šeršojo pač Šchitojo.

Škōncžnje špomniny hišcže na to, šo Turka šwojeje wēry dla hižo ženje šo s šchešczanami šnjescž nješmē a njemōže, dokelž dŷrbi njewērinych kašyč a ničicž. Dŷrbja-li nětko Turkojo našchu šđželanošcz pschijecž, njemōža Turkojo wostacž. Š woprawdže je Turka hišcže dženša bjes maša tajki, kašiz psched lētštotkami.

Lutherowe šamolwjenje.

Šunu prašesche šo jedny wučeny muž dr. Luthera, tak budže wōn to na šudnym dnju šamolwicž mōž, šo je tak wjele wučenyh ludži mējenja a wučby šacžijnyč? Na to Luther šo šmējo wotmolwi: „Takle budu šo šamolwicž: Šuby Šnježe Šesubo, budu prajicž, šo bēchu woni wschitzu wučeni, to derje wjedžach, ale ja czinjach tak blašnje a mējach domējenje k tebi, šo šy ty, Šhrystče, bōle wučeny a mudrišchi, hacž woni a wschōn šwēt; šy mje ty šawjedč, dha šym ja šawjedženy.“ — Na Lutherowym pomniku we Wittenbergu šteji:

Še Bōži škut, dha wostanje.

Še człowški škut, dha šahinje. —

Wschelake s bliska a s daloka.

— Šral Šurij je šo šandženu njedželu do Drježdžan wrōczil a bu wot wobŷdlerjom wutrobnje poštrowjeny. Šral je hnydom 10,000 hriwnow Drježdžanškim šhudym wuštajil.

— Šrijedawšcha šronprynzeša Luša je džoweczicžku porodžila.

— Šantor Šmoša w Budestezach je šwoj 25 lētny štaštojški jubilej šwjeczil.

— Wēšta wēz je nětko, šo šo želejniza wot Šatež do Woje- rjez natwari. Wobej wŷchnošczi štej twar wujednalej. Duž šo nadžijomnje s twarom 1904 šapoczŷnje.

— Šaž šlyšchimy, šo na Šupjanške šarške mēštno ničtō šamolwič njeje. Šduž je šo Šupjanška zŷrkej s wulkimi woporami natwarila, je to czim bōle wobžarowacž, hdy by šarške město tam wošhoczene wostalo. Šulka wina wšchaf w tym leži, šo hišcže k temu dōšchlo njeje, šarške město w Šupoji štatne šczinicž.

— Lēška šmēje šo wulki šwjedžen Drježdžanškeho šlowneho Šustaw-Šdolšške towarštwā wot 29. junija hacž do 1. julija w Drježdžanach. Šustaw-Šdolšške towarštwō w Šakškej podawa ša minjene lēto šczēhōwazu rošprawu: Šahromadžilo je šo 108,910 hr., t. j. 4460 hr. mjenje hacž w šrijedawšchim lécze. Wŷšche teho je šo 62,000 hr. wot pobožnyh towarštwow na ewangeliškich w roš- proščenju roszđelilo.